

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministrui
Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų seniūnams

POZICIJA

DĖL PARTNERYSTĖS LIETUVOJE ĮTEISINIMO

LiJOT Asamblėja Nr. 50

2020 m. lapkričio 7 d.

Vilnius

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT), didžiausia nevyriausybinių jaunimo organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 70 nacionalinių jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų, savivaldybių jaunimo organizacijų tarybų atkreipia dėmesį į žmogaus teisių padėtį Lietuvoje. LiJOT, siekdama prisidėti prie jaunų žmonių teisių užtikrinimo, mato poreikį ir naudą Lietuvoje įteisinti civilinę partnerystę.

~~Pagrindiniai skirtumai tarp civilinės partnerystės ir santuokos yra formoje.~~ Civilinė arba registruota partnerystė – tai teisinis statusas, kai du, tos pačios ar skirtingų lyčių, kartu gyvenantys žmonės savo sąjungą užregistruoja atitinkamoje savo gyvenamosios šalies institucijoje bei įgyja teisę į įstatymais paremtą jų interesų atstovavimą ir gynimą¹. Civilinė partnerystė į santuoką² yra panaši turinio prasme, nes yra sukuriami šeimos panašūs teisiniai santykiai. 2011 metų rugsėjo 28 dienos Konstitucinio Teismo nutarime³ pabrėžiama, kad šeimos sąvoka, įtvirtinta 2008 metų birželio 3 dienos LR Seimo nutarime Nr. X-1569 „Dėl valstybinės šeimos koncepcijos patvirtinimo“ yra daug platesnė nei savanoriškas vyro ir moters santuokinis pasižadėjimas⁴.

Šiuo metu Lietuvoje galiojanti tvarka, pagal kurią registruota partnerystė nėra įteisinta ir realiai neveikia (nors Civiliniame kodekse jos įgyvendinimo tvarka yra numatyta dar 2002 metais⁵), pažeidžia lygybės ir lygiateisiškumo principus, užkerta kelią laisvu noru ir laisva valia pasirinkti santykių įtvirtinimą, neužtikrina asmenų lygybės bei stabilumo tiek socialine, tiek finansine prasme⁶. Iš ES šalių įstatymuose registruota partnerystė nenumatyta tik Bulgarijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Lietuvoje⁶. Pasak LR Konstitucinio Teismo, civilinė santuoka tarp moters ir vyro nėra vienintelė galima šeimos forma, arba kitaip tariant, šeimos egzistavimui nėra būtinas santuokos institutas⁷. Sociologiniai tyrimai, atlikti 2019 metais, rodo, kad 49% apklaustųjų

¹ Oficiali Europos Sąjungos svetainė. Civilinė sąjunga ir registruota partnerystė. Prieiga per internetą:

https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_lt.htm

² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Trečioji knyga. Šeimos teisė. 3.7 straipsnis. Prieiga per internetą:

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos. 2011 m. rugsėjo 28 d. Prieiga per internetą: https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/content_2011_m_rugsėjo_28_d_Lietuvos_Respublikos_Konstitucinio_Teismo_nutarimas_byloje_Nr._21/2008. Interaktyvi prieiga: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/content>

⁴ <http://hrmi.lt/wp-content/uploads/2020/06/Zmogaus-Teises-Lietuvoje-galutinis.pdf>

- 47 2. ⁴ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo.
48 2008m. birželio 3d. Prieiga per internetą: [https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152?jfwid=cxhnr4y)
49 [seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152?jfwid=cxhnr4y](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.322152?jfwid=cxhnr4y)
- 50 3. ⁵ LR Civilinis kodeksas, 28, 50, 2.18, 3.229 straipsniai bei 51 skyrius. Prieiga per internetą: [https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687)
51 [seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.28, 2.50,
52 2.18, 3.229 straipsniai bei 51 skyrius. Interaktyvi prieiga: [https://www.e-](https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr)
53 [tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr](https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr)
- 54
55 ⁶ Oficiali Europos Sąjungos svetainė. Civilinė sąjunga ir registruota partnerystė. Prieiga per internetą:
56 https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_lt.htm
- 57 1. ⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos–
58 2011m. rugsėjo 28d. Prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/content>
59 2011 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas byloje Nr. 21/2008.
60 Interaktyvi prieiga: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta159/content>
61

62 pritaria partnerystės tarp vyro ir moters įteisinimui⁸. Toks piliečių pritarimas partnerystei
63 simbolizuoja norą kurti šeimas netradiciniais būdais. Partnerystės institutui paramą išreiškė ir
64 popiežius Pranciškus, todėl tikėtina, kad išaugo ir piliečių palaikymas šiai šeimos formai. Tačiau
65 šiuo metu vienintelė teisiškai pripažinta šeimos kūrimo forma yra tradicinė santuoka.

66 Nesusituokusių, bet kartu gyvenančių asmenų teisės nėra įstatymiškai reglamentuotos ir
67 atstovaujamos, jie patiria daug sunkumų kasdieniame gyvenime. Daug problemų tokiems asmenims
68 kelia nelygiavertiškai taikomos socialinės garantijos: vieno iš sąjungoje gyvenančių asmenų ligos ar
69 mirties atveju, jeigu jis yra apdraustas, kitas asmuo negali pasinaudoti jo draudimo fondu, gauti
70 našlystės pensiją, įvykus nelaimėi kyla problemų su informacijos teikimu. Tais atvejais, kada
71 asmenys nėra susituokę ar įregistravę partnerystės ir bendrai įgyja turtą, turtinių santykių
72 reguliavimui bendriausia prasme taikytinos LR Civilinio kodekso 3.88 straipsnyje įtvirtintos
73 nuostatos⁹, neginančios minėtoje sąjungoje gyvenančių asmenų teisių. Be partnerystės įteisinimo
74 kartu gyvenantys asmenys neturi teisės į palikimą kartu užgyventam turtui, o gimus vaikui, abu
75 partneriai nėra automatiškai pripažįstami tėvais. Remiantis LR Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalimi,
76 draudžiama versti duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius¹⁰, tačiau
77 nesant partnerystės institutui, du šeimos gyvenimą gyvenantys asmenys, valstybės oficialiai
78 nepripažįstami šeimos nariais, neturi galimybės teisiškai įrodyti savo statuso ir taip pasinaudoti savo
79 konstitucine teise į interesų apsaugą.

80 Civilinės partnerystės įteisinimas reikšmingai prisidėtų prie vienalyčių porų padėties
81 gerinimo. Tarptautiniu mastu įtvirtintose deklaracijose ir dokumentuose yra nurodoma, kad asmuo
82 negali būti diskriminuojamas dėl bet kokio jo statuso¹¹. Jungtinių tautų Žmogaus teisių komitetas
83 jau 1994 metais nagrinėdamas bylą Toonen prieš Australiją pripažino, kad Tarptautinis pilietinių ir
84 politinių teisių paktas įtvirtina, jog nacionaliniai teisės aktai prieš homoseksualumą yra žmogaus
85 teisių pažeidimas. Svarbu pažymėti, kad Lietuva, šį tarptautinės teisės dokumentą ratifikavo 1991
86 m. lapkričio 20 d. įsipareigojusi laikytis šiame dokumente esančių nuostatų. Svarbu paminėti, jog į
87 1957 m. įkurtą Europos Sąjungą Lietuva prisijungė 2004 metais įsipareigodama vykdyti bei pritarti
88 ES teisės aktams. Pagrindiniai teisės aktai kaip Europos Sąjungos sutartis bei ES pagrindinių teisių
89 chartija jau XX a. pripažino diskriminaciją orientacijos atžvilgiu neteisėta ir jau nuo 1989 m.,
90 pradedant Danija, prasidėjo tos pačios lyties asmenų sąjungų teisinis įtvirtinimas. 2018 metais
91 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje Nr. C-673/16¹² priėmė istorinį sprendimą, kuriame
92 nurodoma, kad bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje narėje sudarytos tos pačios lyties santuokos
93 laisvo piliečių judėjimo kontekste turi būti pripažįstamos ir visose kitose valstybėse narėse. Šį
94 principą Lietuvoje 2019 metais tiesiogiai pritaikė Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas,
95 nurodęs išduoti leidimą Lietuvoje nuolat gyventi Baltarusijos piliečiui, kuris Danijoje buvo sudaręs
96 tos pačios lyties santuoką su lietuviu. Lietuva neįteisinusi civilinės partnerystės atsilieka nuo
97 tarptautinės praktikos.

98 Ekonomistų teigimu, nepakankamas žmogaus teisių užtikrinimas dažnu atveju sudaro
99 sąlygas mažėjančiam valstybės ekonominiam potencialui. Asmuo nesijaučia saugiai ir užtikrintai
100

101 ⁸ www.lrt.lt, BNS, Lietuvos notarų rūmai, "Apklausa: palankiai vertinančių vienos lyties partnerystę ar
102 santuoką nežymiai daugėja", 2019m. birželio 8d. Prieiga per internetą:
103 [https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1067450/apklausa-palankiai-vertinanciu-vienos-lyties-partneryste-ar-](https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1067450/apklausa-palankiai-vertinanciu-vienos-lyties-partneryste-ar-santuoka-nezymiai-daugeja)
104 [santuoka-nezymiai-daugeja](https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1067450/apklausa-palankiai-vertinanciu-vienos-lyties-partneryste-ar-santuoka-nezymiai-daugeja)

105 ⁹ LR Civilinis kodeksas, 3.88 straipsnis. Prieiga per internetą: [https://e-](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687)
106 [seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687)

107 ¹⁰ LR Konstitucija, 31 straipsnis, 3 dalis. Prieiga per internetą: [https://www.lrk.lt/lietuvas-respublikos-](https://www.lrk.lt/lietuvas-respublikos-konstitucija/2-skirsnis-zmogus-ir-valstybe/39-31-straipsnis)
108 [konstitucija/2-skirsnis-zmogus-ir-valstybe/39-31-straipsnis](https://www.lrk.lt/lietuvas-respublikos-konstitucija/2-skirsnis-zmogus-ir-valstybe/39-31-straipsnis)

109 ¹¹ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, 14 straipsnis. Prieiga per internetą:
110 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>

111 ¹² Europos Sąjungos Teisingumo teismo byla Nr. C-673/16. Prieiga per internetą:
112 <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-673/16&language=LT>

113 tiek savo darbo, tiek gyvenamojoje aplinkoje, dėl to mažėja jo darbingumas, gaunamas mažesnis
114 uždarbis, ekonomika nėra stimuliuojama pritraukiant daugiau užsienio studentų bei tarptautinių
115 įmonių, deklaruojančių nepritarimą homofobijai ir visų tipų diskriminacijai¹³. Partnerystės
116 įstatymas šioje vietoje galėtų tapti vienu iš žingsnių modernios, tolerantiškos ir verslios,
117 ekonomiškai stiprios valstybės įvaizdžio kūrimo ir realizavimo link. Pasak ekonomisto Žygimanto
118 Maurico, tos pačios lyties civilinės partnerystės Estijoje įteisinimas 2016 metų Sausio 1-ąją¹⁴
119 pasiuntė ženklą Vakarų Europos ir Skandinavijos socialiai atsakingoms kompanijoms ir
120 investuotojams, rodant šalies progresyvumą socialinės tolerancijos ir modernumo link¹⁵. Panašias
121 išvadas daro ir The Williams tyrimų institutas, tiriantis seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės
122 įstatymus ir viešąją politiką visame pasaulyje, bei Jungtinių Valstijų internacionalinės plėtros
123 agentūra (USAID). 2014 metais šie tyrėjai pavišino tyrimą¹⁶, kuris įrodo ryšį, tarp seksualinių
124 mažumų teisių apribojimo ir ekonomikos nuosmukio mikro lygyje.

125 Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva liko viena paskutiniųjų valstybių Europos Sąjungoje,
126 neįteisinusių civilinės partnerystės, o kartu gyvenančios, bet nesusituokiosios poros yra
127 diskriminuojamos, socialinės garantijos joms taikomos nelygiavertiškai, matome poreikį įtvirtinti
128 partnerystės institutą Lietuvoje. Civilinės partnerystės įteisinimas pagerintų piliečių gyvenimo
129 kokybę ir būtų naudingas ekonomiškai, todėl raginame apibrėžti ir įteisinti lyčiai neutralią civilinę
130 partnerystę kaip pilnametystės sulaukusių, giminytės ryšių nesiejamų ir santuokos nesudariusių
131 sugyventinių monogamijos principu paremtą bendrą gyvenimą šeimoje.

132
133

134 Prezidentas

Lukas Kornelijus Vaičiakas

135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151

152 ¹³Badgett, M., Nezhad, S., Waaldijk, K., & van der Meulen Rodgers, Y. (2014). The Relationship between
153 LGBT Inclusion and Economic Development: An Analysis of Emerging Economies. *UCLA: The Williams*
154 *Institute*. Prieiga per internetą: [https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-development-november-2014.pdf)
155 [development-november-2014.pdf](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-development-november-2014.pdf)

156 ¹⁴Valstybinio Estijos portalo www.eesti.ee informacija. Prieiga per internetą:
157 <https://www.eesti.ee/en/family/registration-of-cohabitation/>

158 ¹⁵Mindaugas Jackevičius, Tikroji homofobijos kaina: liekame vieni ir prarandame milijonus. Prieiga per
159 internetą:

160 [https://www.delfi.lt/verslas/verslas/tikroji-homofobijos-kaina-liekame-vieni-ir-prarandame-](https://www.delfi.lt/verslas/verslas/tikroji-homofobijos-kaina-liekame-vieni-ir-prarandame-milijonus.d?id=66736982)
161 [milijonus.d?id=66736982](https://www.delfi.lt/verslas/verslas/tikroji-homofobijos-kaina-liekame-vieni-ir-prarandame-milijonus.d?id=66736982)

162 ¹⁶Badgett, M., Nezhad, S., Waaldijk, K., & van der Meulen Rodgers, Y. (2014). The Relationship between
163 LGBT Inclusion and Economic Development: An Analysis of Emerging Economies. *UCLA: The Williams*
164 *Institute*. Prieiga per internetą: [https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-development-november-2014.pdf)
165 [development-november-2014.pdf](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/lgbt-inclusion-and-development-november-2014.pdf)